

Tadqiqot **UZ**

**ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидаги изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

**31 AUGUST
№31**

CONFERENCES.UZ

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 31-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
14-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
31-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-14**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
31-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-14**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 31-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 август 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 11 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шохида Юсуповна (Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети)

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг туган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Раҳмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22. Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23. Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24. Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25. География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва ақтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ВА ДИЗАЙН

1. Aliyeva Moxira Isaktoy qizi	
N.KASHINA IJODIDA AYOLLAR SIYMOSI	7
2. Xursandova Latofat Faxriddin qizi	
ZAMONAVIY KOSTYUM DIZAYNIDA MILLIY AN'ANALARNI QO'LLASH.....	9

ТАСВИРИЙ САНЪАТ ВА ДИЗАЙН

N.KASHINA IJODIDA AYOLLAR SIYMOSI

Aliyeva Moxira Isaktoy qizi

Kamoliddin Behzod nomidagi

Milliy rassomlik va dizayn
instituti magistranti

Telefon: +998(90)3727722

e-mail: aliyevamohira1993@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada Nadejda Kashinaning O'zbekistonda faoliyat yuritgan yillaridagi ijodiga oid izlanishlar, aynan 1930-1977 yillar oralig'idagi ijodi tadqiq etilgan; butun ijod davrida ishlangan, xususan, ayollar siymosi tasvirlangan asarlari tahlili yoritilgan; shu bilan bir qatorda gender tengligi mavzusiga to'xtalib o'tilgan. Uning ijodiy tajribalari, zamondosh rassomlaridan ta'sirlanishi va ish faoliyati o'rganilgan. Ilmiy tadqiqot ishi mobaynida Nadejda Kashinaning asarlaridagi badiiy uslublar, yo'nalishlar, texnikalar tahlil etilgan. Rangtasvir bilan birga grafik asarlari ham o'rganilgan, bular qatorida plakat san'atiga doir ishlari alohida ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: o'zbek tasviriy san'ati, N.Kashina, kolorit, ayol obrazi, dekorativ san'at, plakat, minimalizm, grafika, rangtasvir, realizm, sotsrealizm.

Nafaqat Markaziy Osiyo hududida, balki butun dunyoda azaldan ayol rassomlar juda ozchilikni tashkil etgan va shunga qaramay, ular dunyo madaniyatiga o'z hissasini salmoqli qo'sha olgan. Nadejda Kashina aynan shular jumlasidandir.

Asosiy hayot yo'li O'zbekiston bilan bog'liq o'tgan rassom, bu yerda o'zining san'atdagi yo'lini topa oldi, rangtasvirchi-kolorist sifatidagi noyob iqtidorini aynan shu yerda kashf etdi, umume'tirofga sazovor bo'ldi (7, 7-b). O'zbekistonga muqim joylashib, ijodini boshlagan bir davrda, ya'ni 30-yillarda (4, 103-b) sekin asta ayol obraziga murojaat etishiga guvoh bo'lamiz. 1930-yili yaratilgan, "Turkman - aday urug'idan qozoq qiz" deb nomlangan kartinasi, Kashinaning realizm maktabini chuqur o'rganmaganidan dalolat berib turadi va shu bilan birga, rassomning etnologiyaga qiziqishi yuqoriligi bilinadi.

Ko'plab tajribalar, izlanishlar, o'z ustida ishlash bilan birga sekin asta rassomning mahorati oshib boradi. 39-40 yillar ishlangan asarlarida endi xarakter va muhit ko'rini boshlaydi. 1939-yilga mansub "Avtoportret"da Kashina o'zining jiddiy, og'ir bosiq va murakkab xarakterini ifodalab bergan bo'lsa, 1940-yili ishlangan "Maktub" asari urush yillarida oddiy oilalardagi muhit, sog'inch, qayg'u, umid kabi hislatlarni, ranglar uyg'unligi, kompozitsiya, ob'yektlarning yuz ifodasi orqali tasvirlab bera olgan. Bu o'rinda ayol siymosiga e'tibor, ojiza hisoblansada, aslida mard, kuchli, sabrli qilib ishlanishi jihatdan qaratilgan. Endi ayollarning nozik xilqat emas, balki kuchli, mard jasur tasvirlanishiga bir qancha sabablar bor edi.

Urush yillarida maishiy rangtasvir asarlaridan tashqari, u o'zini grafikaning plakat san'atida sinab ko'radi. Uning UzTag oynasi uchun ishlangan plakatlari bizga misol bo'la oladi. Ranglari va kompozitsiyasi lokal, minimalizmga ishlangan bo'lsa ham, asosiy g'oyani ko'rsatib bera olgan. Bundan tashqari, Kashina plakatlari ayollar obraziga murojaat qilishi bilan zamondosh rassomlari ijodidan ajralib turadi. O'z davrining o'ziga xos ayollar huquqlarini ijodi orqali olg'a suruvchi Kashinaning asarlarida, rassom gender tengligi tarafdori ekanligi bilinib turadi. Uning urush yillarida yaratilgan plakatlari frontorti ayollar mehnatini tasvirlaydi. N.Kashina plakatlarida primitivizatsiya, kompozitsion va koloristik lokallik mavjud bo'lsa ham, chuqur g'oya, psixologik ta'sir yechimi ko'rinadi. Jumladan, rassomning UzTAG oynasi uchun ishlangan "Qizil armiya safariga ketgan erlarimiz va aka-ukalarimizning o'rnini bosamiz" shiori ostidagi 86-sonli plakati, yuqorida ta'kidlanganidek, gender tengligi tusini beradi, shuningdek, frontorti ayollar mehnatini,

qadrini, kuchini, salohiyatini namoyon qiladi.

1940 yillar oxiri, 1950 yillarga oid Kashina polotnolariga nazar solsak, Benkov manerasiga xos yorug'likka to'yingan, yuqori realizm san'at asarlarini ko'ramiz ("Doirachi qiz", "Tushlik vaqti", "Sut sog'uvchi ayol"). Kompozitsiya, kolorit mutanosibligi, yorug'lik, kenglik perspektivasi, obrazlardagi ifodaviylik, xarakter to'liq aks etgan. Shu bilan birga, Benkov polotnolariga xos asarlar qatorida, 50-yillarda sotsialistik realizm uslubida ishlangan asarlarni ham kuzatamiz ("Gazeta o'qiyotgan qiz", "Ishdan so'ng. Kechki maktab", "Hosil"). Barchasida asosiy g'oya, ayol siymosini yuzaga olib chiqish bo'lgan.

1960-yillardan Kashina dekorativ uslubga murojaat etishni boshlagan ("Do'ppi tikuvchi", "Kolxoz yumushlari triptixi", "Kelin"). Endilikda milliy o'ziga xoslik g'oyasini individual ifodalaydi, bunda stilistik prinsiplarning bir qanchasini kuzatishimiz mumkin – tekislik, koloritning yorqinligi va lokalligi, kompozitsiya qurilishida ritm qo'llanilishi kabilar misol bo'la oladi. O'z zamondoshlari kabi, N.Kashina bu jihatlari bilan o'zbek rangtasvirining an'anaviy mavzulariga yangi qirralar qo'shadi va ularni dekorativ tomonga bilinarli o'zgartiradi (1, 82-b).

Eng yorqin namunasi 1963-yilga oid "Kolxoz yumushlari" triptixi bo'lib, mazkur asar dekorativ uslubning barcha nyuanlarini e'tiborga olgan holda yaratilgan. Spektr ranglar doirasiga xos tuslardan foydalangan holda, perspektivani ham dekorativizmga xos tekis yuzali qilib tasvirlangan. Shu bilan birga, albatta ayol obraziga murojaat dolzarbligini yo'qotmagan. Kashinaning o'zi "Kolxozda ayol – katta kuch", deb ta'kidlar edi.

Polotnolar dinamik kontrasti bilan va alohida guruhlarining holati, imo-ishoralari uyg'unlik kasb etishi bilan ajralib turadi. Kompozitsion tizimi gorizontallik cho'zilgan oval tomon tortadi va bu tasodif emas. 20 - yillarning oxirlarida ilk bor Samarqandga tashrif buyurgan rassom, yuqorida ta'kidlangandek, muhit ekzotikasiga cho'mib, uni hayratga soladigan impressionizm va primitivizm prizmasi orqali ko'rdi (7, 25-b). Aynan shu sababli triptix naiv san'atga xos, dekorativ san'atning ko'p jihatlarini qamrab olgan holda ishlangandir.

70-yillar esa Kashinaning ijodida katta burilish yasaydi. Pikasso asarlaridan ilhom olgan rassom, grafik asarlarini birgina siyoh bilan yaratadi. Uning qog'ozga siyoh bilan ishlangan turkumi maishiy sahnalar bilan birga mifologik ayollar obrazi aks etgan asarlardan iborat ("Ellin motivi", "Yulduzcha", "Yevropaning o'g'rilanishi"). Sodda kompozitsiya va yuqori plastika mahoratli ifoda etilgan.

Plastika jihatdan yaqin, biroq kompozitsion va kolorit jihatdan farq qiluvchi "Samarqand Madonnasi" asari Kashinaning so'nggi asarlaridan biridir. Ranglar gammasi dekorativ san'atga yaqin, biroq bosiq va sokin tonlardan iborat. Oq bliklar orqali figuralarga hajm berishga intilish mavjud. Detallarga urg'u berilmagan, aksincha, umumiy lashtirishga harakat qilingan. Kompozitsion yechim, atributsiyaning mahorat bilan qo'llanilishi obrazga ifodaviylik bag'ishlaydi. Orqa fondagi bino tasviri ayolni aynan Samarqand Madonnasi ekanligidan dalolat beradi, shuningdek, har bir rang o'zida bir ma'no mujassam etib, asar mazmunini to'liq ochishga yordam beradi.

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, Kashina butun ijodiy yo'lida bir joyda qotib qolmagan, doimiy izlanishda bo'lgan, tajribalardan charchamagan. Tasviriy san'atning deyarli barcha turida, texnikasida, uslubida va ko'plab janrlarda o'zini sinab, doimiy ijodini o'zgartirib borgan. Ammo har bir davrida ayol siymosini tasvirlash tendensiyasini saqlab qolgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ахмедова Н. Живопись Центральной Азии XX века: традиции, самобытность, диалог. Ташкент: НИИИ, 2004. – 224 с.
2. Долинская В., Такташ Р. и др. Искусство Советского Узбекистана 1917-1972. Москва: «Советский художник», 1976. – 600 с.
3. Здравомыслова Е. Советский гендерный порядок // Heinrich boll stiftung, Colta.
4. Ирась И. Художники Советского Узбекистана. Ташкент: ГИХЛ УзССР, 1959. – 298 с.
5. Плакат советского Востока 1918-1940 // Каталог-альбом. Москва: Изд. Марджани, 2013.
6. Плуноян Н. Группа «13» в контексте художественной жизни конца 1920-х - середины 1950-х годов // Автореферат Диссертации. – Москва: ГИИ, 2009.
7. Такташ Р. Х. Н.В. Кашина 1896-1977: Жизнь и творчество. – Ташкент: Изд. лит. и искусства, 1982. – 136 с.
8. Хлопонина О. Динамика женской образности в русской художественной культуре 1890-х – 1930-х гг. // Диссертация. – Москва: МГУ, 2019. – 226 с.

ZAMONAVIY KOSTYUM DIZAYNIDA MILLIY AN'ANALARNI QO'LLASH

Xursandova Latofat Faxriddin qizi
MRDI Dizayn fakulteti Libos va gazlamalar
mutaxassisligi magistranti
Telefon: +998 91 166 16 98

Annotatsiya: Milliylikimizni saqlagan holda hozirgi zamonaviy liboslarimizda, kostyum dizaynida milliy an'alarimizdan foydalangan holda yangicha uslubda zamonaviy kostyum yaratish va yaratilgan libosni ommaga taqdim etish.

Kalit so'zlar: postmodernizm, etnik uslub, estetik plyuralizm, burmalar, taxlamalar, plisse, gofri, qiya bichiq, klyosh, qiyiq bo'laklar, o'tqazma, reglan, yaxlit bichilgan

Zamonaviy kostyum dizaynida milliy an'analarni o'zlashtirish o'ziga xos xususiyatlari postmodernizm, jumladan iqtibos (sitata) uslubi (o'zgartirmasdan kostyum qismlarini o'zlashtirish va modelda har xil ijodiy manbalardan elementlarni aralashtirish) bilan bog'liq. Iqtibos sifatida milliy kostyumning detali, bezak elementi, naqshi, bichimi yoki rang gammasi bo'lishi mumkin. Har xil iqtiboslarni kombinastiyalab, turli xalqlarning kostyum elementlarini aralashtirib, dizayner 1970 yillarga o'xshash aniq va taniqli ijodiy manba bilan bog'liq bo'lmagan mutlaqo yangi siymoni yaratdi. Jan-Pol Gote, Dj.Galyano, R. Djili etnik mavzulari bo'yicha o'z modellarini aynan shunday yaratishadi.

Kostyum modellashda milliy kostyumning bichimini o'zlashtirish maxsus sohadir. Etnik uslub allaqachon jahon xalqlarining kostyum shaklini zamonaviy kostyumga moslashtirdi.

Sharq an'alarining g'arb dizayniga ta'siri shakllar, ranglar (Sharq mamlakatlar rang madaniyatidan ko'p modali ranglar o'zlashtirilgandi – indigo, “zirovarlar rangi”, “xitoycha sariq”. “buddaviy to'q sariq” va b.), aksessuarlar, amaliy san'atining o'zlashtirilishi bilan cheklanmaydi.

Zamonaviy madaniyatining prinsipial asosi – estetik plyuralizm, go'zallik haqida har xil milliy tushunchalarni, ko'pincha bir biriga o'xshamaydigan, tenghuquqlikni nazarda tutadi. Zamonaviy modada bir xil modali shaklning etaloni, har bir insonning individualligi, mislsizligi qadrlanmoqda. G'arb va sharq an'alarining sintezi an'anaviy etnik va evropa kiyimiga nisbatan insonga individuallikni namoyon etishga, ya'ni sifatli kiyimni loyihalashga imkon beradi. Hattoki, 1960 yy. xippilar boshqa xalqlar milliy kostyumlari asosida yevropa uniformasiga ishbilarmon inson kostyumi alternativa ravishda kiyim yaratishdi.

Kostyum loyihalashda yangicha yondashish sharqona kostyumning o'zgarish va transformastiyalariga moyil erkin loyihalarni, shuningdek kiyinishdagi individuallikning yevropacha an'alariga xos xususiyatlarni birlashtirgan yapon dizaynerlariga ham taalluqlidir. Aynan yapon dizaynerlarining ijodi madaniy an'alar muloqatining yuksak namunalarni o'zida mujassamlashtiradi.

Turmush to'g'risidagi buddaviylik ta'limotining asosiy tarkibiy qismlari muhit dizayni uchun muhimdir. Yapon an'anaviyligi ko'p asrlar davomida yapon madaniyati an'anasini saqlash va ta'minlashga qaratilgan madaniyat rivojida muhim tajribadir. O'tmish zamonaviy bilan doim hamnafas bo'lgan, u hozir ham mavjud va zamon bilan doimo muloqotda.

An'ana bilan zamonaviyni uyg'un bo'lishi yapon san'ati yorqin misoldir.

Yapon dizaynerlari zamonaviy kiyim yaratganda an'adagi kiyimning konkret shaklini o'zlashtirmasdan, kostyum yaratishning umumiy prinsplarini, kompozitsion usullarini, badiiy ijodiy an'alarini taqlid etishadi. Dastavval ular qulay, oddiy, universal bo'lgan sharq kiyimning bichimini asos qilib olishadi. Erkin bichim – sharq kiyimining muhim xossasi: u tanani deformastiyalamasdan, tana va kiyim orasida ma'lum masofani hosil qiladi. Yapon kiyimi asosida oddiy geometrik shakllar – to'g'ri burchak va trapestiya namoyon bo'ladi. Yapon dizaynerlari bu prinspni ko'pincha qo'llashadi. Bunday modellar harakat uchun qulay, erkinlik va komfort yaratadi.

Zamonaviy modellarda o'ralishga, buyumlarni upakovka qilishga, kiyimda ko'p qavtlilikka yaponlarning qiziqishi seziladi. Bu xususiyat yapon an'anasiga taalluqli – erkinliksiz, kengsiz go'zallik hosil bo'lmaydi; qachonki go'zallik individual siymoda namoyon bo'lsa shundagina haqiqat ro'yobga chiqadi. Tabiiylikka amal qilish – tabiatga zo'rlik qilmaslik, har bir buyumning yagonaligini his qilish yapon san'atiga oid xususiyatdir.

Iste'molchining ijodiga bosh qo'shish g'oyasi yapon an'anasining asosidir. Inson boshqa insonlar kontekstida tasavvur qilinganda, insoniyat uni o'zaro bog'lanish shakli va imkoniyat deb tushunadigan kontekstual ong ularga xos. Yaponiyada ba'zi an'anaviy san'at turlari birgalikda san'at va kundalik hayot orasidagi farqni yo'q qilgan va san'atga keng ijtimoiy asosni jalb etgan ijodning bir shakli bo'ldi. Sub'ekt va obyekt, ijodkor va passiv tomoshabin orasidagi farqni yo'q qilish muhit dizaynining maqsadidir va aynan shu g'oyani yapon dizaynerlari kostyum dizaynida ilk bor kiritishdi.

Moddiy madaniyat an'analari boshqa xalqlarning, ayniqsa "ekzotik" mintaqalarning zamonaviy dizaynerlari e'tiborni ham jalb etmoqda. Yangi dizayn paydo bo'lishiga boshqa madaniyatlar amalda bitmas-tuganmas manbadir. Insonni, ayniqsa, g'arbdagilarning barchasi noma'lum, ajoyib, kundalikda uchramaydigan, odatdan farqlanadigan "ekzotika" doimo jalb etgan.

Moda shabadasi ayollarning an'anaviy ko'ylagiga o'zgartirishlar kiritib boradi. Koketkalar uzunligi va shakli (oval, to'g'ri to'rtburchak, trapesiyasimon), ko'ylak uzunligi va shakli (to'g'ri to'rtburchak, trapetsiyasimon) va shakl hosil qilish prinsplari (burmalar, taxlamalar, plisse, gofri, qiya bichiq, klyosh, qiyiq bo'laklar), yeng uzunligi, shakli va bichimi (o'tqazma, reglan, yaxlit bichilgan) o'zgarib bormoqda: yoqa o'mizining va yoqa turlarining ko'p xilligi ko'zga tashlanadi. Ishlatiladigan dekorativ bezak turlari, gazlama turi, rangi ham turlichadir.

O'zbekiston dizaynerlari o'z ijodida an'anaviy matolarni (xon-atlas, shoyi, beqasam va adrasni), bezak, aksessuarlar va taqinchoqlarni keng qo'llashadi. Ular milliy kiyimlarga yangi hayot berishadi va milliy matolardan zamonaviy liboslarni taqdim etishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Садыкова Н.С. Узбек миллий кийимлари XIX-XX асрлар. – Т.: «Шарк» нашриёт- матбаа акциядорлик компанияси Бош тахририяти, 2003.
2. Балдано И.Ц. Мода XX века: Энциклопедия.- М.: «Олма-Пресс», 2002.
3. Q.M.Abdullayeva, N.S.Gaipova, M.A.Gafurova "Tikuv buyumlarini loyihalash, modellash va badiiy bezash." Toshkent- "Noshir"-2010
4. X.N.Komilova, N.K.Xamroyeva "Kiyim loyihalash asoslari" Toshkent 2005
5. Зелинг Ш. Мода. Век модельеров. 1900-1999. Конец моды. 1999.
6. Андреева Р.П. Энциклопедия моды.- С-П.: Литера, 1997

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 31-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(14-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.08.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000
